

Neemt het aantal mensen met chronische ziekten en multimorbiditeit toe of af?

Trends in Nederland

Aantal chronisch zieken in huisartspraktijk toegenomen

In de periode 2004-2011 is het percentage personen met een chronische aandoening toegenomen met 12%. In alle leeftijdsgroepen was een toename te zien, behalve in de leeftijdsgroep 0-24 jaar. De toename deed zich vooral voor in 2010 en 2011 (zie *figuur 1*). Deze cijfers zijn gebaseerd op de ziekten zoals deze geregistreerd zijn in de huisartspraktijken die deelnemen aan het Landelijk Informatie Netwerk Huisartsenzorg (LINH).

Ook volgens Gezondheidsenquête is aantal chronisch zieken toegenomen

Uit de gegevens van de CBS Gezondheidsenquête blijkt eveneens dat het percentage mensen met een chronische aandoening is toegenomen (ook in *figuur 1*). Over de periode 2001-2011 bedroeg de toename voor personen van 25 jaar en ouder 6%. Bij uitsplitsing naar geslacht en leeftijd blijkt dat het percentage mensen met een chronische aandoening alleen was toegenomen bij mannen van 55-74 jaar en vrouwen van 75 jaar en ouder.

Vergrijzing draagt extra bij

Voor beide trends geldt dat er is gecorrigeerd voor leeftijd en geslacht. Dat betekent dat de vergrijzing van de bevolking geen invloed heeft op het berekende percentage personen met een chronische ziekte. Als die correctie niet zou worden toegepast, neemt het percentage personen met een chronische ziekte nog wat sterker toe, volgens de gegevens uit de huisartspraktijken met 17% (in plaats van 12%).

Zie voor verdere informatie over bronnen:

Methode berekening van prevalentie van chronische ziekten en multimorbiditeit

Toelichting bij de cijfers uit de huisartsenregistratie LINH

De gegevens uit huisartspraktijken zijn gebaseerd op diagnoses die door artsen zijn gesteld. Een complicerende factor bij het analyseren van trends op basis van de huisartspraktijken die Gijzen R (RIVM), Oostrom SH van (RIVM), Schellevis FC (NIVEL). Neemt het aantal mensen met chronische ziekten en multimorbiditeit toe of af? In: Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid. Bilthoven: RIVM, <<http://www.nationaalkompas.nl>> Nationaal Kompas Volksgezondheid\Gezondheidstoestand\Ziekten en aandoeningen\Chronische ziekten en multimorbiditeit, 14 november 2013..

deelnemen aan LINH is dat vanaf 2009 de huisartsen uitgebreider en vollediger zijn gaan registreren. Dit heeft mogelijk mede geleid tot een toename van het aantal personen bij wie in het patiëntendossier een chronische ziekte geregistreerd staat, en daarmee tot een toename van de prevalentie van chronische ziekten. Daarom preseneerden we hierboven aanvullend gegevens uit de CBS Gezondheidsenquête. De gegevens uit de gezondheidsenquête zijn gebaseerd op zelfrapportage. In de analyse van de gegevens uit de huisartspraktijken is het voorkomen van 28 chronische aandoeningen bekeken, in de analyse van de CBS Gezondheidsenquête van 11 aandoeningen (waaronder de risicofactor verhoogde bloeddruk).

Aantal mensen met multimorbiditeit ook gestegen

In de periode 2004-2011 is het percentage personen met multimorbiditeit ook toegenomen, met 17%. Dit blijkt uit gegevens uit de huisartspraktijken. In alle leeftijdsgroepen nam het percentage mensen met multimorbiditeit toe, behalve in de leeftijdsgroep 25-54 jaar. Ook hier deed de toename zich vooral voor in 2010 en 2011 (zie *figuur 2*). Zonder correctie voor leeftijd en geslacht steeg de prevalentie van multimorbiditeit met 26% (in plaats van 17%).

Ook de analyse van gegevens van de CBS Gezondheidsenquête laat zien dat het percentage mensen met multimorbiditeit is gestegen in de periode 2001-2011, en wel met 19% (zie *figuur 2*). Bij uitsplitsing naar geslacht en leeftijd blijkt dat de toename zich voordeed bij mannen van 55-74 jaar en vrouwen vanaf 55 jaar.

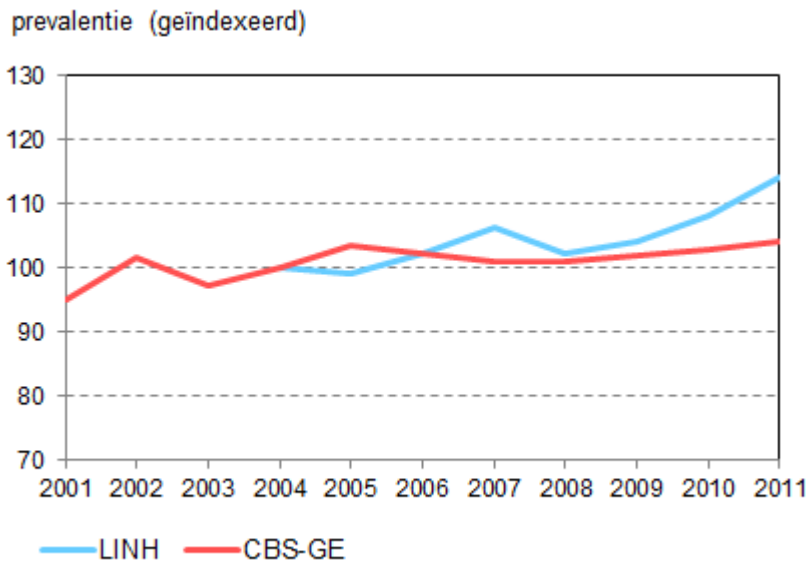
Zie voor meer informatie:

- **Methode berekening van prevalentie van chronische ziekten en multimorbiditeit**

Gemiddeld aantal ziekten per persoon nam ook toe

Het gemiddeld aantal chronische ziekten per ingeschreven patiënt in een huisartspraktijk nam toe met 25% van 0,4 ziekten in 2004 naar 0,5 ziekten in 2011. De toename deed zich voor in alle leeftijdsklassen, behalve in de leeftijdsgroep 0-24 jaar. In 2010 en 2011 was de toename het grootst. Onder mensen met een chronische ziekte van 55 jaar en ouder, nam het aantal chronische ziekten per patiënt toe. Tussen 25 en 54 jaar nam het aantal chronische ziekten per patiënt juist licht af.

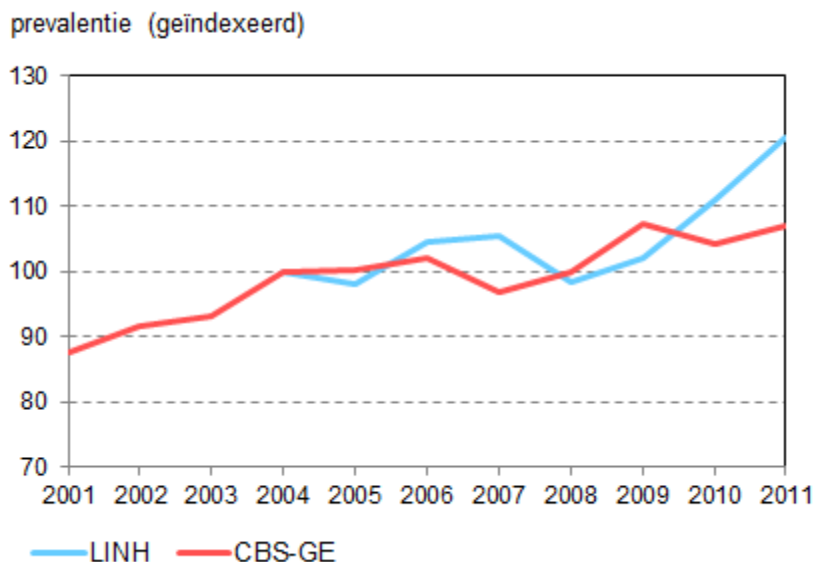
Figuur 1: Percentage personen met een chronische ziekte in de periode 2004-2011 (LINH^a) en 2001-2011 (CBS Gezondheidsenquête^b), geïndexeerd (2004 is 100).

a Gestandaardiseerd naar de bevolkingsomvang en -samenstelling (leeftijd) in Nederland in 2011, en met behulp van multilevel analyse gecorrigeerd voor onder meer leeftijd, geslacht en clustering van patiënten binnen praktijken.

b Gestandaardiseerd naar de bevolkingsomvang en -samenstelling (leeftijd en geslacht) in Nederland in 2011.

Figuur 2: Percentage personen met multimorbiditeit in de periode 2004-2011 (LINH^a) en 2001-2011 (CBS Gezondheidsenquête^b), geïndexeerd (2004 is 100).

Gijssen R (RIVM), Oostrom SH van (RIVM), Schellevis FC (NIVEL). Neemt het aantal mensen met chronische ziekten en multimorbiditeit toe of af? In: Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid. Bilthoven: RIVM, <<http://www.nationaalkompas.nl>> Nationaal Kompas Volksgezondheid\Gezondheidstoestand\Ziekten en aandoeningen\Chronische ziekten en multimorbiditeit, 14 november 2013..

a Gestandaardiseerd naar de bevolkingsomvang en -samenstelling (leeftijd) in Nederland in 2011, en met behulp van multilevel analyse gecorrigeerd voor onder meer leeftijd, geslacht en clustering van patiënten binnen praktijken.

b Gestandaardiseerd naar de bevolkingsomvang en -samenstelling (leeftijd en geslacht) in Nederland in 2011.

Bevestiging van stijgende trend

In de regio Nijmegen bleek het aantal keer dat een chronische ziekte was geregistreerd in de periode 1985-2005 te zijn verdubbeld (*Uijen & Van de Lisdonk, 2008*). Dit onderzoek was gebaseerd op de CMR-Nijmegen, een huisartsenregistratienetwerk van vier praktijken met in totaal 13.500 ingeschreven personen. Er is niet vermeld hoeveel chronische ziekten in ogenschouw zijn genomen. Het percentage personen met één of meer chronische ziekten was gestegen van 30 tot 37%, het percentage met multimorbiditeit van 12 tot 21%.

Trends in het buitenland

Trends in chronische ziekten weinig bestudeerd

In Nederland, maar ook in het buitenland, is weinig onderzoek gedaan naar trends in het voorkomen van één of meer chronische ziekten of multimorbiditeit. In vier studies die bij ons bekend zijn, wordt de gevonden stijging van de prevalentie van multimorbiditeit bevestigd, ook na rekening te hebben gehouden met een verouderende bevolking. Het gaat om één Zweedse (*Meinow et al., 2006*) en drie Amerikaanse studies (*Freid et al., 2012; Ward & Schiller, 2013; Thorpe & Howard, 2006*).

Toename multimorbiditeit in Zweden

In Zweden is de prevalentie van gezondheidsproblemen gestegen tussen 1992 en 2002 onder personen van 77 jaar en ouder. In 1992 had 21% multimorbiditeit, in 2002 32%. Ook na correctie voor leeftijd en geslacht was er nog steeds een stijging te zien (*Meinow et al., 2006*). Het voorkomen van veertien gezondheidsproblemen werd nagevraagd.

Toename multimorbiditeit in de VS

Een Amerikaanse versie van de Gezondheidsenquête (National Health Interview Survey; NHIS) liet een toename zien van de prevalentie van multimorbiditeit onder personen van 45 jaar en ouder in de periode van 1999/2000 tot 2009/2010 (*Freid et al., 2012*). Voor 45-64 jarigen nam de prevalentie toe van 16% tot 21% en voor 65-plussers van 37% tot 45%. Negen ziekten zijn nagevraagd, waaronder verhoogde bloeddruk. Een andere studie op basis van de NHIS liet een stijging zien van de prevalentie van multimorbiditeit van 22% in 2001 naar 26% in 2010 (*Ward & Schiller, 2013*). In dit onderzoek werd het voorkomen van 10

Gijzen R (RIVM), Oostrom SH van (RIVM), Schellevis FC (NIVEL). Neemt het aantal mensen met chronische ziekten en multimorbiditeit toe of af? In: Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid. Bilthoven: RIVM, <<http://www.nationaalkompas.nl>> Nationaal Kompas Volksgezondheid\Gezondheidstoestand\Ziekten en aandoeningen\Chronische ziekten en multimorbiditeit, 14 november 2013..

chronische aandoeningen (waaronder verhoogde bloeddruk) gemeten onder personen van 18 jaar en ouder.

Ook toename multimorbiditeit waarvoor men behandeld wordt in de VS

Het percentage Amerikanen met een of meer ziekten waarvoor men werd behandeld, was tussen 1987 en 2002 gestegen van 91% tot 94%. Indrukwekkender was de stijging in het aantal personen met 5 of meer ziekten, van 31% tot 50% (*Thorpe & Howard, 2006*). In dit vragenlijstonderzoek onder ouderen werden 259 ziekten onderscheiden, zowel acute als chronische.

Zie ook:

[Zijn er verschillen tussen Nederland en andere landen?](#)

Verklaringen voor toename

Toename aantal chronisch ziekten niet alleen door vergrijzing

De toename van het voorkomen van chronische ziekten en multimorbiditeit geldt niet alleen voor de totale bevolking, maar ook binnen de verschillende leeftijdsgroepen. Dat laatste is opmerkelijk. Het toont aan dat de toename van het aantal chronisch zieken niet alleen veroorzaakt wordt door de vergrijzing.

Toename ook door meer aandacht, behandeling en overleving

Er bestaan twee andere verklaringen voor de toename van de prevalentie van chronische ziekten en multimorbiditeit:

- de toenemende aandacht in de maatschappij voor chronische ziekten en programma's die in de huisartspraktijken zijn uitgevoerd om chronische ziekten vroeg op te sporen en beter te begeleiden;
- een effectievere behandeling en langere overleving van mensen met een chronische ziekte.

Literatuur

- Freid VM, Bernstein AB, Bush MA. [Multiple chronic conditions among adults aged 45 and over: trends over the past 10 years. NCHS Data Brief,2012](#); 100: 1-8.
- Meinow B, Parker MG, Kåreholt I, Thorslund M. [Complex health problems in the oldest old in Sweden 1992–2002. Eur J Ageing,2006](#); 3: 98-106.

Gijssen R (RIVM), Oostrom SH van (RIVM), Schellevis FC (NIVEL). Neemt het aantal mensen met chronische ziekten en multimorbiditeit toe of af? In: Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid. Bilthoven: RIVM, <<http://www.nationaalkompas.nl>> Nationaal Kompas Volksgezondheid\Gezondheidstoestand\Ziekten en aandoeningen\Chronische ziekten en multimorbiditeit, 14 november 2013..

- Thorpe KE, Howard DH. [The rise in spending among Medicare beneficiaries: the role of chronic disease prevalence and changes in treatment intensity. Health Aff \(Millwood\),2006; 25 \(5\): w378-88.](#)
- Uijen AA, Van de Lisdonk EH. [Multimorbidity in primary care: prevalence and trend over the last 20 years. Eur J Gen Pract2008; 14 \(Suppl 1\): 28-32](#)
- Ward BW, Schiller JS. Prevalence of multiple chronic conditions among US adults: Estimates from the National Health Interview Survey 2010. Prev Chronic Dis, 2013; 10: E65.

Gijzen R (RIVM), Oostrom SH van (RIVM), Schellevis FC (NIVEL). Neemt het aantal mensen met chronische ziekten en multimorbiditeit toe of af? In: Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid. Bilthoven: RIVM, <<http://www.nationaalkompas.nl>> Nationaal Kompas Volksgezondheid\Gezondheidstoestand\Ziekten en aandoeningen\Chronische ziekten en multimorbiditeit, 14 november 2013..